

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

14 Quaenam causa dicatur criminalis, et quae ciuilis in iudicio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

Quænam causa dicatur criminalis, & quæ civilis in iudicio.

CAPVT XIV.

PRimo est notandum, causam iudicalem esse multiplicem, ut colligitur ex Glossa, et quæst. 5. in summa. Primò dividitur causa iudicialis in secularem, & Ecclesiasticam. Seclularis pertinet ad iudicem seclularem; Ecclesiastica ad Ecclesiasticum. Deinde Seclularis, & Ecclesiastica dividitur in criminalem, & civilem. Criminalis dicitur, cum agitur directo de crimine puniendo publica vindicta, aut absolucendo, ut in cap. At si clericus, & cap. Cum non ab homine, de iudicijs, & cap. Super prudentiam, 12. quæst. 2. & cap. Frater noster, 16. quæst. 1. Civilis dicitur, cum agitur rei vindicatione in causa pecuniaria, in cap. Super prudentiam, citato.

Item in causa criminali in iudicio aliquando agitur criminaliter, nimirum cum agitur de crimine ad vindictam publicam; aliquando verò agitur civiliter, nimirum cum agitur ad obtinendum id, quod partis litigantis interest.

Si queratur, An quando proceditur in iudicio ad penam pecuniariam, procedatur criminaliter, an verò civiliter? Respondetur, licet in hoc Glossa, & Doct. variè loqui videantur, concordia tamen est, quod quando pena pecuniaria applicanda est lico, tunc proceditur criminaliter. Sic Innocentius in cap. Qualiter, & quando, 2. de Accusationibus. Glossa & Bart. in l. prater, ff. De sepulchris violatis; quia tunc intenditur publica vindicta criminis per penam pecuniariam: sicut intenditur per penam capitis, siue corporis. Quando verò pena pecuniaria applicanda est lico pro eo, quod eius interest; tunc proceditur civiliter.

Secundò queritur, An quando agitur de crimine, ut quis amoveatur à beneficio, dignitate, vel officio, sit causa criminalis, an verò civilis? Respondetur, communem esse sententiam, tunc civiliter procedi, non criminaliter; quia tunc non intenditur publica vindicta criminis, sed communitatis bonum, sicut in alijs civilibus causis intenditur partis commodum, vel id, quod sua interest.

Tertiò causa Ecclesiastica dividitur in spiritualem, & annexam spirituali. Spirituality est ea, in qua agitur de matrimonio, de consanguinitate, & affinitate, item de alijs sacramentis, & sacramentalibus.

Item de primitijs, & decimis: Item de locis, personis, & rebus factis consecratis, aut benedictis. Causa annexa spiritualibus est, cum agitur de rebus annexis spiritualibus, quales sunt causæ de beneficijs, pensionibus, de iure patronatus, de iure sepulture, de legitimis natalibus, ut constat ex tit. Qui fil. sint legitimi.

Secundò notandum est, crimina, siue delicta alia esse mere Ecclesiastica, alia mere seclularia, alia mixta, siue communis fori. Mere Ecclesiastica sunt, quorum cognitio solù pertinet ad iudicem Ecclesiasticum, etiam si laicis, & seclularibus committantur, unde mere Ecclesiastica solum iudicantur, & puniri possunt à iudice Ecclesiastico. Mere seclularia iudicari possunt solum à iudice seclulari. Ea verò, quæ sunt mixta, & communis fori, possunt iudicari in utroque foro Ecclesiastico, & seclulari. Unde in eis datus præventio, id est, delictum ab eo iudice cognoscitur, qui in iudicando præuenit. Crimina mere Ecclesiastica sunt hæresis, schisma, & quæ sapunt hæresim, vel schisma, cap. Ad abolendam, & cap. Excommunicamus, de hæret. Item simonia, ut in toto titulo, de simonia.

Item, cum iudices seclulares violant immunitatem Ecclesiarum, ut Clericos ad suum forum trahendo, aut contra Canones, & Ecclesiam, delinquentem extrahendo, ut colligitur, ex cap. Saculares, de foro competentis, in sexto.

Item, quando agitur ad separationem toni faciendam propter fornicationem, vel alia crimina, aut legitimas causas coniugum, ut constat ex toto titulo de diuortijs.

Item ad Ecclesiam pertinet, quemlibet Christianum, Infit. Moral. Par. 3.

peccatorem ad penitentiam sacramentalem compellere præcepto, alioqui nolentem, à communione, & consortio fidelium repellere, cap. Prædicandum, 22. q. 1. & 8. q. 1. cap. Illi qui. item ad confessionem sacramentalem semel in anno; item ad communionem in Paschate, alioqui solet Ecclesia excommunicare nolentes, cap. Omnis utriusque sexus, de penit. & remiss. Item ad peccatorum satisfactionem, & penam ad damnum, & rei alienæ, per iniustitiam ablatæ, aut detentæ restitutionem, cap. Si Sacerdos, de offic. ordinarij. Item procedit ordinarius contra laicum excommunicatum, in excommunicatione perferentem ultra annum, cap. Grauem, de penit.

Item, cum quis rem alienam vi, vel clam, vel per iniustitiam accipit, aut detinet, & in iudicio seclulari ad restitutionem cogi nequit ob defectum probationum: tunc per censuras Ecclesiasticas ab ordinario cogi potest, & solet ad restituendum, cap. Si Sacerdos, de officio ordinarij.

Item, ubi quis detinet debitum, vel rem alienam cum peccato mortali, & est tale debitum, ad quod nulla compertactio, & prout recuperari non potest in iudicio seclulari, res soluit, in cap. Mout de iudicijs, Abbas, cap. 1. de concess. præben.

Si queratur, Quid, si quis obtinuit aliquid per sententiam iniustam, & transit in rem iudicatam, an possit contra eum agi in iudicio Ecclesiastico ad restitutionem.

Dux sunt opiniones. Prima asserit, non posse, quia obstat exceptio rei iudicatæ. Sic Bartolus in Extraneanti, Ad reprimendam, in verbo Denuntiationem, & Balzus, in cap. Si quis per triginta, Collatione 10. de Euentu.

Secunda sententia ait posse, sic Abbas loco supra citato, ex Hostiensis. Certè hæc sententia videtur probabilior, præsertim quando notoriè constaret, sententiam esse iniustam, aut quando elata essent iudicia, aut quando victor in lite postea confessus fuerit pro se latam esse sententiam iniustam.

Crimina mere seclularia sunt, homicidium, furtum, rapina, contumelia à laicis commissa, Crimina permitti solum sunt vitura, ut patet in toto capitulo de Vitura: quod crimen ad suum forum traxit Ecclesia, quoniam vituras aliquas permittunt leges civiles. Item adulterium, cap. 1. De officio ordinarij. Causa huius est, qui adulterium est violatio Matrimonij, quod est sacramentum. Item concubinatus, Concil. Trid. sess. 24. cap. 8. Concil. Tolet. x. c. 17. & referitur, c. Is qui, dist. 34. & Concil. Later. sub Leone X. sess. 9. hoc peccatum ad suum forum pertinere voluit Ecclesia, tum quia aliquem concubinatum permittunt leges civiles, tum etiam, quia saltem in coniugatis est in contemptum sacramenti Matrimonij. Item crimen Sodomie: nam in c. Clerici, de excessib. Prælati, aperte dicitur: (Qui in hoc crimen incidit, si Clerici fuerint, deiciantur à Clero, vel ad agenda penitentiam in Monasterijs detendantur. Si laici, excommunicationi subdantur, & à ecclia fidelium sicut penitus alieni.) Hæc ibi. Item blasphemia in Deum, vel Sanctos, c. Statuimus, de maleficijs. Item cum peccatur contra pacem, quæ est vinculum charitatis; ad Ecclesiam etiam pertinet compellere, ut seruetur c. Nouit, de iudicijs, & cap. 2. De tregua, & pace.

Item ad Ecclesiam pertinet cogere, ut pacta, promissiones, & iuramenta firmata seruentur, ne pacis fœdera soluantur, c. Nouit, de iudi. Item ad Ecclesiam etiam pertinet per damnationem Evangelicam quemlibet Christianum de quocunque peccato mortali compere; quod si correptionem contempserit, per distinctionem Ecclesiasticam coercere, c. Nouit, de iudi. Item ubique iudex seclularis iniustitiam exequi, aut exercere non vult, aut negligit, tunc Ecclesia iudicat, c. Licet ex suscepto, & c. Ex tenore, de fo. compet. Hoc intelligitur, quando iudex seclularis supream habet iurisdictionem in temporalibus & intelligitur etiam, quando per mortem eiusmodi iudicis seclularis vacat iurisdicctio, & potestas. Item quando laicus debitor est obligatus ratione iuramenti, tunc conveniri potest coram iudice Ecclesiastico ratione iuramenti, cap. finali, De foro competentis, in 6.

Item, quando coram iudice seculari vertitur in dubium de validitate iuramenti, utrum obliget, an non: aut dubitatur an hoc, vel illud sit peccatum, an non: tunc iudex Ecclesiasticus cognoscit. Sic Abbas, *cap. Cuius contingat de iure iuran.* quia iudices seculares de peccatis exacte diiudicare non possunt.

Item Ecclesia cognoscit de quocunque, qui facilegium commiserit. *18. quæst. 4. cap. Quisquis. Et cap. Cum sit generale. De foro compet.* Vnde Ecclesia cognoscit, si laicus detinuerit rem alicuius Ecclesie, vel clerici, ut quando spoliavit clericum, vel Ecclesiam, possessionem alicuius rei, *cap. Si clericus laicum. De foro compet.*

Si quæras, An in his criminibus communis fori Episcopus possit procedere contra laicos, capiendo eos, & in carcerem mittendo, & puniendo an verò solum contra eos Ecclesiasticas censuras ferendo?

Dux sunt opiniones, prima asserit, posse capere, in carcerem coniecere, & punire, ut refert Iul. Clar. *lib. 5. Recepta. sententia. in pract. criminali quæst. 37. num. 8.*

Secunda opinio ait, solum posse procedere contra eos per censuras Ecclesiasticas. Quam opinionem communem esse ait Iul. Clarus *loco citato*, sed prima opinio videtur verior.

Si secundo quæras, An si pro his delictis reus fuerit in foro Ecclesiastico absolutus, vel punitus, deinde etiam per iudicem secularem possit puniri? Respondet Iul. Clarus *libro citato, quæst. 37. num. 4. Et 12. postea*, quod intelligis, nisi sufficienter ab eo iudice fuisset punitus.

Quis censetur Iudex competens.

CAPVT XV.

Ex iure civili, & canonico colligitur, iudicem aliquem esse competentem, multis modis. Nam quis potest sortiri forum, Primo ratione causæ, de qua in iudicio agitur, ut puta, si causa sit spiritualis, vel annexa spirituali, tunc solum coram iudice Ecclesiastico agi potest. Item Ecclesia cognoscit delegatis, donationibus, testamentis, & alijs quibuscunque relictis ad pias causas. *cap. Cum esset. Et cap. Relatum 1. de testamen. Et ibi Glossa. Et Doctores.* Item solum Ecclesia cognoscit de causa feudali, ubi cunque laicus feudum habet ab Ecclesia, *cap. Verum, de foro compet. Et ibi Doctores.*

Secundo sortitur quis forum ratione criminis, ut si crimen est mere Ecclesiasticum, de eo solum iudicat Ecclesia; si est mere seculare, solum contra illud procedit iudex secularis; si est communis fori, potest laicus conveniri tam coram Ecclesiastico, quam coram seculari iudice, quæ verò sint ista crimina dixi *cap. precedenti.*

Tertio sortitur quis forum ratione loci; & hoc tripliciter; vel ratione originis, vel domicilij, vel delicti, quod alicubi patrauit. Ratione originis, *in l. Si ut proponis. C. De municip. Et originarijs lib. 10.* Notandum est, filios sequi originem patris, non matris, id est, ex ea patria censeri oriundos, in qua ortus est pater, non autem in qua solum est nata mater. *l. Filios. C. De municipal. lib. 10. Et l. Assumptio. §. 1. ff. Ad municipalem.*

Item si avus fuerit aliunde oriundus, non censetur nepos ex ea patria oriundus. *Glossa, in l. citata. Filios.*

Item censetur quis oriundus ex civitate, si natus fuerit ipse, vel pater eius in vico, castello, vel villa intra territorium illius civitatis, *l. Qui ex vico. ff. Ad municipalem.*

Item vulgo quæsti censentur oriundi ex patria, in qua nata est eorum mater, quia certum patrem nominare non possunt. *l. eos, qui iustum. ff. Ad municipalem.*

Ratione domicilij sortitur quis forum, *cap. Licet, de foro compet. l. Senatores. C. Vbi Senatores, vel clarissimi conveniantur.* Domicilium dicitur, ubi quis habet rem suarum summam, id est, magnam partem, vel ubi latem, id est, familiam constituit. *l. Cives. C. De incolis, lib. 10.*

Notandum est, ad domicilium satis esse alterum istorum, nimirum, ut quis lates alicubi constituat. Hoc autem tunc accidit, quando, quis familiam suam alicubi constituit, animo habitandi ibi perpetuo, vel assidue; non autem si constituat iterum inde discessurus; hoc enim non facit incolam, sed peregrinum, *ut ait Glossa, in l. Cives citata.* Vel satis est ad domicilium, ut quis rem suarum summam, id est, magnam partem alicubi habeat: non autem requiritur, ut habeat maiorem partem suorum bonorum: satis enim est, ut non habeat alibi plus rerum suarum. *Glossa in l. Cives citata.* Quod si quis nihil habeat, satis est, ut alicubi perpetuo, vel assidue commoretur. *l. Senatores, cap. Vbi Senatores, vel clarissimi conveniantur.*

Item sola domus possessio non constituit domicilium. *l. Libertus. §. Sola. ff. ad municipalem.*

Item potest quis habere domicilium in pluribus locis, *l. Assumptio. §. Iurisprudentibus. ff. Ad municipalem. Et cap. Ex parte, de foro compet.* Verum, si quis in duobus locis æqualiter fuerit instructus, id est, æquales, quæ sunt ad rem domesticam necessaria, collocaverit. *l. Eius scanda. §. Celsus. ff. Ad municipalem.* Alioquin si in uno loco maiorem partem suarum rerum habuerit, ibi censetur domicilium habere. *l. Senatores, supra citata.*

Item origo patris non censetur domicilium filij, maxime si filius habeat alibi domicilium, *l. Libertus. §. Patris. ff. Ad municipalem.*

Item vagabundus in quocunque loco puniri potest ob delictum in quo deprehenditur: nam, ut ait Glossa, *in l. 1. C. Vbi de criminibus agi oportet:* Vbi te invenero, ibi de iudicabo; quam Glossam communiter esse receptam, ait Covarruvias, *in pract. quæstionibus, cap. 11. num. 7.* Vagabundus verò dicitur, qui non habet alicubi certum domicilium, in quo habitat, etiam si habeat domicilium originis, id est, etiam si habeat partem, alicubi domicilium certum habitationis habentem, ut docet Iul. Clarus, *lib. 5. Receptorum sententia. in pract. criminali, quæst. 39.*

Ratione loci, in quo quis delictum commisit, sortitur forum, *cap. Licet. Et cap. Pastulasti, de foro competenti, Et l. 1. C. Vbi de criminibus agi oportet, & Glossa communiter recepta, in l. solent. ff. De custodia reorum, Et in l. A Diuo Pio, §. Sententiam. ff. De re iudicata.*

Si quæras, Quid, si aliquis crimen commiserit in exercitu Mutinensium posito in territorio Bononiensi, an possit puniri a iudice Mutinensi exercitus? Respondetur posse ex communi opinione probari Iulius Clarus, *lib. 5. citato, quæst. 38. num. 4.*

Si secundo roges, Quid, si Titius mandavit aliquod delictum patri, an sit puniendus in loco, in quo fuit iniunctum mandatum; an verò in loco, ubi sequutum est delictum? Respondetur, eum puniri debere in loco, in quo fuit consummatum crimen, non autem in loco, ubi Titius mandavit fieri. Hanc docet esse communem opinionem Iulius Clarus, *libro citato, quæst. 38. num. 9.* Et ratio est, quia mandans non tenetur ex mandato, sed ex delicto tanquam ex effectu, & damno propter mandatum.

Si tertio roges, Quid, si Titius commiserit homicidium Florentiæ, ut redderet securam, & tantum Cavum Senensem, qui Caius, postea Senis ratum habuit homicidium Florentiæ patratum: an Caius ratificans homicidium, puniri debeat Florentiæ, hoc est, in loco, ubi ratificatio homicidij est consequuta? Respondetur, puniri debere Florentiæ, ubi est commissum delictum, ut docet communis opinio, quam refert Iulius Clarus, *libro citato, quæstione 38. num. 7.*

Si quarto quæras, Quid, si Titius cum alijs tractavit de homicidio committendo extra territorium, & postea commissum est homicidium intra territorium, an puniri debeat in loco, ubi tractatus est factus, an verò in loco, ubi patratum est homicidium? Respondetur ante homicidium patratum puniri debere